

Mire az erő? Szálinger Balázs:
M1/M7
Versek 2003–2009
Magvető, Bp. 2009.

Némely régi költők szívesen hitték, hogy a mindennapokban kiteljesülni remélt szabadságeszményüknek a szépség szabadságával kívánatos párosulnia. E tűzembe-ekkel szemben a korszerű jégemberek többsége azzal is beéri, hogy a magasztos fogalmakat megtornáztassa a lealacsonyítás (gúny, irónia) technikájával. A szépség, melyet a régi költő a morál pompás gyümölcsének kívánt, vagy a morál, ami a szépségből következett, mára szinte antik mező. Nem kisérszt műanyag-flórával takarva. Igen, az *ars* sosem volt híjával a meglepetéseknek.

Kár, nem kár: a régi (mint valaha nevezték: a romantikus) irodalmárok ideje lejárt. Akarásaik, lázadásaik, elegáns gesztusaik, szerelmük és nyomorúságuk: az emlékezet tárgyai, közben pedig az ember szájátva látja: a lant annyi mestere, már csaknem fizikai síkon is, egyre-másra inkarnátust mutat, ám az ő-s-attitűd másolata mögött új akarásokkal él, dolgozik, finoman imperializál. Micsoda kívánása ez a régi vágású kvalitásnak! „Nem rossz játszani mint a hely bohóca / Sztárok s érdemesült nagyok közt, / Fesztetten vigyorogni, mintha vinném / Jobb- s baltollnokok életunt keresztjét (...) S látszik: isteni könnyű most a rossznak.” (*Centrál*)

Amikor ez az imperiális típus rádöbben, hogy az idol az ő számára csupán bronz, az ő-s-új szépség utáni sóvárgásában talált, küldött tantételekbe kapaszkodik. Elmosván a határt látszat és lét között, szabad a hódítás. Szálinger Balázs lírája éppenséggel a nagyság meredélyét méregeti. Távol a férfias éreneyektől, divatosan nyit teret („Akit kellett, azt mind eltapostam”), hogy beérjen az élet, forrjon fel egy fakó nap, s lám: máris alkonyul. A nap hanyatlásán pedig a sztoicizmus vagy az irónia időnként fel-felpislákoló halvány fénye sem segít. Szálinger a maga történetére (sorsa kockavetéseiből és a maga tanultságából összeálló történetre), a történelemre és kivételes mesterségbeli tudására alapozva versel; többnyire a szellemből csíhol esztétikumot, csodásan képlékeny magatartással. Írásaiból egyként kiolvashatni az erkölcs utáni sóvárgást, a tetszelgő nihilizmust, avagy a hazaszeretet egy sajátságosan degradált változatát: „Mert ha elhagynám ezt a medencét, // Könnyen lehet, hogy vissza se néznék.” (*Turizmus*)

Ha egy kész verskötetben van értelme a növés szónak, az *M1/M7* a végpontjára jutva tökéletesen szembeszegeződik mindazzal, ami a könyv elején még kurázsinnak olvasható. „S addig látszik érenye és a szándék, / Amíg én ülök itt, a jó sarokban.” Íme a szellemtől jussul kapott biz-

tosság és lélekbátorság. Ha ez Szálinger Balázs, ő az is, aki szerint „nincsen szükség újabb férfiakra.” Amint e hamis verdikt megpecsételődik, attól fogva a versalanyban egy felbomló, homályos érzékenység munkál; nem az eszményekben, nem a történelemben, nem is a saját történetében, hanem tükör előtt él; akár emberi tekintetek tükre előtt. S mivel a tükör (a közönség figyelme) bármikor másra szegeződhet, mindegyre tanúsítania kell, hogy tapasztalása mennyire érdekes valóság.

Szálinger tehát azt mustrálja, ami a szemé előtt van. És afölötti tanácstalanságában, hogy az artisztikum játékszabályainak betartásán kívül ritkán képes a betű garabonciásává válni, mindent megtesz azért az esztétizmusért, mely a verset: a szerző egymásra következő arcait szent jelentőségteljességgel igyekszik felruházni. Feledvén az árnyalatokat, kijelent és cáfol. Gyökeret keres, és gyökeret metsz: de melyik mozdulatából is érződik elemi erő? A dühöngő reménytelenség („álmaidon dicstelenül / idegenek hóbortja ül”) és a fukar remény („Hívtalak, hogy véd a váram / mert te többre vitted nálam”) előbb-utóbb kimerítik egymást. Az ellenszer a flexió; a vers úgy hajlong, hogy mű is legyen s egyben magyarázata is a műnek. Nem, nem kell azt hinni, hogy a flexió irodalma feltétlenül a semmibe fut. Sőt: az efféle irodalom szereti összeszedni magát, egyaránt igénye a fontosság s a játék, s jellemzően az örök rálicítálás hevíti. Szálingernél (noha versei nagyfokú argumentációval és artikulációval ígérnek a különleges horderőt) alig-alig jut szóhoz öröm, fájdalom, szenvedély, amelyet ne tenne (többé vagy kevésbé) ingataggá a gúny, a lekicsinylés. Ha játszani támad kedve, a kigyötört humort nem az olvasó, a tévedés kacagja le. Bizony, a *Sport* című versben például az, amit Széchenyiről ír: „S ugrott, sosem féltve a testét / Kurta szavára a főnemesség” – jelentős félreértése a dolgoknak. Ha Széchenyi kurta szavára anno csak egyszer kétszer is tényleg ugrik a főnemesség, bizonytal egy épültebb hont lakhatna a mai polgár.

Ami különben az épületességet illeti, az *M1/M7* könyvtestnek remek konstrukció: a prologussal és a háromlábú struktúrával. Már pusztán a könyv szerkezeti feszessége miatt is úgy vélné az ember, hogy e lapokon felhőkbe leereszkedő vagy földből előtörő gondolatokkal és képekkel kell farkasszemet néznie; ehelyett kénytelen megtorpanni az értés küszöbén: mintha Szálinger hőse éppen csak körvonalazni kívánná közérzetének valódi távlatait. Azzal együtt, hogy a poétikailag képzett költő egyénien fogalmaz, úr az igén, a verseiben megszólaló hőst mintha csakis a beszélhetnék ingerelné. A reménynek az a szerény eszköze, ami ennyi: beszéllek, tehát vagyok. Elegendő ez az üdvöz? S ahhoz az új küzdéshez, amelyet a könyvvégi mestermű előlegez?

Kelemen Lajos